

Baader-Meinhof

DON DELILLO

Hun vidste at der var en anden i lokalet. Der var ikke nogen egentlig lyd, kun en antydning bag hende, en svag forskydning af luft. Hun havde været alene et stykke tid, siddet på en bænk midt i udstillingslokalet omgivet af malerierne, en serie på femten lærreder, og hun følte at hun sad som et menneske gør i et ligkapel og vågede over liget af en slægtning eller en ven.

Det blev sommetider kaldt at se den afdøde, tænkte hun.

Hun så på Ulrike nu, hoved og overkrop, hendes hals svedet af rebet, selv om hun ikke med sikkerhed vidste hvilken slags hjælpemiddel der var blevet brugt til hængningen.

Hun hørte den anden person gå hen mod bænken, en mands tunge slæbende skridt, og hun rejste sig og gik hen og stillede sig foran billedet af Ulrike, det ene af tre beslægtede billeder, Ulrike død på hvert af dem, liggende på gulvet i sin celle med hovedet i profil. Lærrederne var af forskellig størrelse. Kvindens virkelighed, hovedet, halsen, såret efter rebet, håret, ansigtstrækkene, var malede, fra billede til billede, i nuancer af utydelighed og skygge, en detalje tydeligere her end der, den udviskede mund på ét maleri der virkede næsten naturlig et andet sted, det hele usystematisk.

“Hvorfor tror du han har malet det på den måde?”

Hun vendte sig ikke om for at se på ham.

“Så skyggeagtigt. Uden farve.”

Hun sagde: “Det ved jeg ikke,” og gik hen til det næste hold billeder, som hed “Mand skudt ned.” Det var Andreas Baader. Hun tænkte på ham ved hans fulde navn eller efternavn. Når hun tænkte på Meinhof, opfattede hun hende kun som fornavn, Ulrike, og det samme gjaldt Gudrun.

“Jeg prøver at forstå hvad der skete med dem.”

“De begik selvmord. Eller også slog staten dem ihjel.”

Han sagde: “Staten.” Så sagde han det igen, med dyb stemme, i en melodramatisk truende tone, forsøgte sig med en stemmeføring der måske var mere velegnet.

Hun ville gerne være irriteret, men følte i stedet en ubestemt ærgrelse. Det lignede hende ikke at bruge denne betegnelse – “staten” – om den højeste offentlige magts uigennemtrængelige sammenhæng.

Det var ikke hendes ordforråd.

De to malerier af den døde Baader i sin celle var lige store, men behandlede motivet noget forskelligt, og det gjorde hun også nu – hun koncentrede sig om forskellene, arm, skjorte, ukendt genstand i kanten af rammen, uoverensstemmelserne eller usikkerheden.

“Jeg ved ikke hvad der skete,” sagde hun. “Jeg siger kun hvad folk tror. Det er femogtyve år siden. Jeg ved ikke hvordan der var dengang, i Tyskland, med bomber og bortførelser.”

“De lavede en aftale, tror du ikke?”

“Der er dem der mener at de blev myrdet i deres celler.”

“En pagt. De var terrorister, ikke sandt? Når de ikke slår andre mennesker ihjel, slår de sig selv ihjel,” sagde han.

Hun kiggede på Andreas Baader, først det ene maleri, så det andet, så det første igen.

“Jeg ved det ikke. Måske er det på en måde endnu værre. Det er

meget mere trist. Der er noget meget trist ved de billeder.”

“Der er en der smiler,” sagde han.

Det var Gudrun, på “Konfrontation 2.”

“Jeg ved ikke om det er et smil. Det kunne være et smil.”

“Det er det tydeligste billede i lokalet. Måske i hele museet. Hun smiler,” sagde han.

Hun vendte sig om for at se på Gudrun på den modsatte væg og fik øje på manden på bænken, halvvejs vendt mod hende, i jakkesæt med løsthængende slips, ved at blive tidligt skaldet. Hun så kun et glimt af ham. Han kiggede på hende, men hun så forbi ham på Gudrun der stod i fængselskittel op ad en væg og smilede, sandsynligvis, ja, på det midterste billede. Tre malerier af Gudrun som måske smilede, smilede, og formentlig ikke smilede.

“Det kræver en særlig øvelse at se på disse billeder. Jeg kan ikke se forskel på folk.”

“Jo, du kan. Bare brug øjnene. Man er nødt til at bruge øjnene.”

Hun hørte en svagt bebrejdende undertone i sin stemme. Hun gik hen til den fjerneste væg for at se på maleriet af en af fængselscellerne, med høje bogreoler som dækkede næsten halvdelen af lærredet og en mørk skikkelse, åndeagtig, som kunne have været en frakke på en bøjle.

“Du er universitetsstuderende. Eller også underviser du i kunst,” sagde han. “Jeg er her rent ud sagt for at fordrive tiden. Det er det jeg gør mellem jobsamtalerne.”

Hun havde ikke lyst til at fortælle ham at hun havde været her tre dage i træk. Hun gik hen til den tilstødende væg, lidt tættere på hans plads på bænken. Så fortalte hun ham det.

“Det er mange penge,” sagde han. “Hvis du da ikke er medlem.”

“Jeg er ikke medlem.”

“Så underviser du i kunst.”

“Jeg underviser ikke i kunst.”

“Du vil gerne have at jeg holder mund. Hold mund, Bob. Bortset fra at jeg ikke hedder Bob.”

På maleriet af kisterne der bliver båret gennem en stor menneskemængde, var hun til at begynde med ikke klar over at det var kister. Der gik lang tid før hun så selve menneskemængden. Der var menneskemængden, hovedsagelig en askegrå tåge med et par skikkelser i forgrunden lidt til højre man kunne skelne som personer der stod med ryggen til betragteren, og så var der et brud øverst i billedet, en lys stribe jord eller vejbane, og så endnu en gruppe mennesker eller træer, og det tog lidt tid at forstå at de tre hvidlige genstande næsten midt i billedet var kister der blev båret gennem menneskemængden eller blot var anbragt på bærestativer.

Her var ligene af Andreas Baader, Gudrun Ensslin og en mand hvis navn hun ikke kunne huske. Han var blevet skudt i sin celle. Baader

var også blevet skudt. Gudrun var blevet hængt.

Hun vidste at dette var sket omkring halvandet år efter Ulrike. Ulrike døde i maj, vidste hun, i 1976.

To mænd kom ind i udstillingslokalet fulgt af en kvinde med stok. De stillede sig alle tre foran planchen med baggrundsinformation og læste.

Der var noget andet på maleriet af kisterne som ikke var så let at finde. Hun havde først fundet det den anden dag, i går, og da hun først havde fundet det, var det slående, ikke til at komme uden om nu – en genstand øverst i billedet, lige til venstre for midten, et træ måske, som i grove træk lignede et kors.

Hun gik tættere på maleriet og hørte kvinden med stokken gå over mod den modsatte væg.

Hun vidste at disse malerier var baseret på fotografier, men hun havde ikke set dem og vidste ikke om der var et nøgent træ, et livløst træ uden for kirkegården, på et af fotografierne, et træ med en spinkel stamme hvor der var en enkelt gren tilbage, eller to grene som dannede et tværstykke øverst oppe på stammen.

Nu stod han ved siden af hende, manden hun havde talt med.

“Fortæl mig hvad du ser. Helt ærligt. Jeg vil gerne vide det.”

Der kom en gruppe ind, anført af en guide, og hun vendte sig om et øjeblik og så dem samle sig ved det første maleri i serien, portrættet af Ulrike som en meget yngre kvinde, en pige i virkeligheden, fjern og længselsfuld, med ansigt og hænder svævende i det dystre mørke omkring hende.

“Jeg er klar over nu at jeg knap nok så noget den første dag. Jeg troede jeg så noget, men jeg fik kun en svag anelse om hvad der gemmer sig i disse malerier. Jeg er kun lige begyndt at se dem.”

De stod sammen og så på kisterne og træerne og menneskemængden. Guiden begyndte at tale til sin gruppe.

“Hvad føler du så når du ser på billederne?” sagde han.

“Det ved jeg ikke. Det er kompliceret.”

“For jeg føler ingenting.”

“Jeg tror jeg føler mig hjælpeløs. Disse malerier får mig til at føle hvor hjælpeløst et menneske kan være.”

“Er det derfor du har været her tre dage i træk? For at føle dig hjælpeløs?” sagde han.

“Jeg er her fordi jeg holder af malerierne. Mere og mere. Til at begynde med var jeg forvirret, og det er jeg stadig, en smule. Men nu ved jeg at jeg holder af malerierne.”

Det var et kors. Hun så det som et kors, og det fik hende til at føle, med rette eller urette, at der var et element af tilgivelse i billedet, at de to mænd og kvinden, terrorister, og Ulrike før dem, terrorist, ikke var hinsides tilgivelse.

Men hun udpegede ikke korset for manden der stod ved siden af hende. Det var ikke det hun havde lyst til, en diskussion af emnet.

Hun troede ikke at hun forestillede sig et kors, så et kors i nogle frie penselstrøg, men hun havde ikke lyst til at høre nogen rejse en grundlæggende tvivl.

De gik hen på en snackbar og satte sig på et par høje skamler der stod foran en smal disk i hele vinduesfacadens bredde. Hun betragtede menneskemængden på Seventh Avenue, den halve verden der susede forbi, og smagte knap nok på det hun spiste.

“Jeg gik glip af førstedagsboomet hvor aktierne stiger helt eventyrligt, fire hundrede procent på et par timer,” sagde han. “Jeg nåede frem til eftermarkedet, som viste sig at være svagt, og så endnu svagere.”

Da alle barstolene var optaget, stod folk op og spiste. Hun havde lyst til at gå hjem og aflytte sine telefonbeskeder.

“Jeg træffer aftaler nu. Jeg barberer mig, jeg smiler. Mit liv er et levende helvede,” sagde han udtryksløst, og tyggede mens han talte.

Han fyldte godt, en høj bred mand med noget eftergivende over sig, noget skødesløst og sjokkende. En eller anden rakte forbi hende for at snuppe en serviet fra holderen. Hun anede ikke hvad hun gjorde her, hvorfor hun sad og talte med denne mand.

Han sagde: “Ingen farve. Ingen mening.”

“Der var en mening med det de gjorde. Det var forkert, men det var ikke blindt og tomt. Jeg tror det er det maleren leder efter. Og hvordan endte det som det gjorde? Jeg tror det er det han spørger om. Alle sammen døde.”

“Hvordan kunne det ellers ende? Ud med sproget,” sagde han. “Du underviser handicappede børn i kunst.”

Hun vidste ikke om det var interessant eller grusomt, men hun så sig selv i vinduesruden med et modstræbende smil på læben.

“Jeg underviser ikke i kunst.”

“Det her er fastfood som jeg prøver at spise langsomt. Jeg har ikke nogen aftale før halv fire. Spis langsomt. Og fortæl mig hvad du underviser i.”

“Jeg underviser ikke.”

Hun fortalte ham ikke at hun også var arbejdsløs. Hun var blevet træt af at beskrive sit job, administrativt, på et skolebogsforlag, så hvorfor gøre sig den ulejlighed, tænkte hun, nu da jobbet og firmaet ikke længere eksisterede.

“Problemet er at det er imod min natur at spise langsomt. Jeg er nødt til at minde mig selv om det. Men selv da kan jeg ikke vænne mig til det.”

Men det var ikke grunden. Hun fortalte ham ikke at hun var arbejdsløs, for det ville betyde at de var i samme situation. Det var hun ikke interesseret i, en betoning af gensidig sympati, et kammeratskab. Lad tonen forblive adspredt.

Hun drak sin æblejuice og så på menneskemængden der gik forbi,

på ansigter der virkede fuldstændig bekendte omkring et halvt sekund, og dernæst blev glemt for altid på endnu kortere tid.

Han sagde: "Vi skulle være gået hen på en rigtig restaurant. Det er svært at tale her. Du føler dig utilpas."

"Nej, det er godt nok her. Jeg har en smule travlt lige nu."

Det virkede som om han overvejede denne bemærkning og dernæst forkastede den, uanfægtet. Hun overvejede at gå ud på toilettet, og så besluttede hun at lade være. Hun tænkte på den døde mands skjorte, Andreas Baaders skjorte, mere beskidt og blodig på det ene billede end på det andet.

"Og du har en aftale klokken tre," sagde hun.

"Halv fire," sagde han. "Men der er lang tid til. Det er en anden verden hvor jeg ordner slipset og går ind og fortæller dem hvem jeg er." Han tav et øjeblik og kiggede så på hende. "Det er meningen at du skal sige: 'Hvem er du?'"

Hun så sig selv smile. Men hun sagde ikke noget. Hun tænkte at Ulrikes sår på halsen måske slet ikke var et sår, men selve rebet, hvis det var et reb og ikke en ledning eller et bælte eller noget helt andet.

Han sagde: "Det er din replik. 'Hvem er du?' Jeg serverer den for dig på et sølvfad, og du overhører komplet stikordet."

De var færdige med at spise, men deres papbægre var ikke tomme endnu. De talte om huslejer og lejekontrakter, forskellige kvarterer i byen. Hun havde ikke lyst til at fortælle ham hvor hun boede. Hun boede kun tre gader væk, i en falmet murstensejendom hvis begrænsninger og funktionsfejl hun efterhånden opfattede som strukturen i sit liv, i modsætning til en normal dags beklagelser.

Så fortalte hun ham det. De talte om steder hvor man kunne løbe og cykle, og han fortalte hende hvor han boede og hvor han plejede at jogge, og hun sagde at hendes cykel var blevet stjålet fra kælderen i hendes ejendom, og da han spurgte hende hvor hun boede, fortalte hun ham det, mere eller mindre henkastet, og han drak sin sukkerfri sodavand og kiggede ud ad vinduet, eller ind i det, måske, på deres svage spejlbilleder ved siden af hinanden i ruden.

Da hun kom ud fra badeværelset, stod han ved køkkenvinduet som om han ventede på at en udsigt skulle vise sig. Der var ikke andet derude end støvet murværk og glas, bagsiden af den høje fabriksbygning på den næste gade.

Det var en atelierlejlighed hvor køkkenet kun var delvis afskærmet og sengen stod i et hjørne af værelset, ret lille, uden sengestolper eller hovedgærde, dækket af en lys djellaba, den eneste genstand i rummet med et vist særpræg.

Hun vidste at hun blev nødt til at tilbyde ham noget at drikke. Hun følte sig forlegen, ukyndig i dette, i uventede gæster. Hvor skulle man sidde, hvad skulle man sige, disse spørgsmål måtte overvejes. Hun næv-

nede ikke den gin hun havde liggende i fryseren.

“Hvor længe har du boet her?”

“Lidt under fire måneder. Jeg har været en nomade,” sagde hun. “Fremlejet, boet hos venner, altid midlertidigt. Lige siden ægteskabet gik i stykker.”

“Ægteskabet.”

Han sagde det med en neddæmpet version af den buldrende barytonstemme han tidligere havde brugt til “staten.”

“Jeg har aldrig været gift. Er det ikke utroligt?” sagde han. “De fleste af mine venner på min alder. Alle sammen faktisk. Gift, børn, skilt, børn. Vil du have børn en dag?”

“Hvornår er en dag? Ja, det tror jeg nok.”

“Jeg tænker på børn. Det får mig til at føle mig egoistisk at være så bange for at stifte familie. Skidt med om jeg har et job eller ej. Jeg får snart et job, et godt job. Det er ikke det. Det jeg inderst inde frygter, er at opfostre nogen der er så lille og blød.”

De drak mineralvand med citronskiver, sad skråt over for hinanden ved det lave træbord, sofabordet hvor hun sad og spiste sine måltider. Samtalen overraskede hende lidt. Den var ikke anstrengt, selv ikke i pauserne. Pauserne var utvungne, og han lød ærlig når han sagde noget.

Hans mobiltelefon ringede. Han gravede den frem fra sin krop og talte kort i den, så sad han med den i hånden og så tankefuld ud.

“Jeg burde huske at slukke for den. Men så tænker jeg: Hvis jeg slukker for den, hvad går jeg så glip af? Noget helt utroligt.”

“Opringningen der forandrer alting.”

“Noget helt utroligt. Opringningen der fuldstændig ændrer ens liv. Det er derfor jeg har respekt for min mobiltelefon.”

Hun havde lyst til at se på uret.

“Det var ikke din jobsamtale, vel? Aflyst?”

Han sagde at det var det ikke, og hun sneg sig til at se på uret på væggen. Hun spekulerede på om hun ønskede at han skulle komme for sent til sin jobsamtale. Det kunne ikke være det hun ønskede.

“Måske har du det ligesom mig,” sagde han. “Du er nødt til at være lige på kanten af noget der sker før du kan begynde at forberede dig på det. Så tager du det alvorligt.”

“Taler vi om faderskab?”

“Faktisk aflyste jeg selv jobsamtalen. Mens du var derinde,” sagde han og nikkede over mod badeværelset.

Hun følte en mærkelig panik. Han drak sin mineralvand ud og lagde nakken tilbage indtil en isterning gled ind i munden på ham. De sad lidt og lod isen smelte. Så kiggede han direkte på hende mens han pilkede ved en af de løse slipseender.

“Sig mig hvad du gerne vil.”

Hun sad bare.

“For jeg fornemmer at du ikke er parat, og jeg vil ikke gøre noget for tidligt. Men vi er her i hvert fald.”

Hun så ikke på ham.

“Jeg er ikke en af de der mænd der skal kontrollere alting. Jeg behøver ikke kontrollere nogen. Sig mig hvad du gerne vil.”

“Ingenting.”

“Samtale, snak, hvad som helst. Ømhed,” sagde han. “Det her er ikke et afgørende øjeblik i verden. Det kommer og går. Men vi er her altså.”

“Jeg vil gerne have at du går.”

Han trak på skuldrene og sagde: “Hvad som helst.” Så blev han siddende.

“Du sagde: ‘Sig mig hvad du gerne vil.’ Jeg vil gerne have at du går.”

Han blev siddende. Han rørte sig ikke. Han sagde: “Der var en grund til at jeg aflyste det der. Jeg tror ikke det her er grunden, netop denne samtale. Jeg ser på dig. Jeg siger til mig selv: Ved du hvad hun ligner? Hun ligner en rekonvalescent.”

“Jeg er parat til at indrømme at det var min fejl.”

“Vi sidder jo her. Hvordan er det gået til? Det var ikke nogen fejl. Lad os være venner,” sagde han.

“Jeg synes vi skal holde op nu.”

“Holde op med hvad? Hvad er det vi gør?”

Han prøvede at tale blidt, at mildne øjeblikket.

“Hun ligner en rekonvalescent. Det tænkte jeg allerede på museet. Okay. Fint. Men nu er vi her. Hele denne dag, uanset hvad vi siger eller gør, så kommer og går den.”

“Jeg har ikke lyst til at fortsætte med det her.”

“Være venner.”

“Det er forkert.”

“Nej, være venner.”

Der var en så falsk intimitet i hans stemme at den virkede en smule truende. Hun vidste ikke hvorfor hun stadig blev siddende. Så bøjede han sig frem mod hende og lagde en hånd let på hendes underarm.

“Jeg prøver ikke på at kontrollere folk. Sådan er jeg ikke.”

Hun trak sig væk og rejste sig, og så var hans arme omkring hende. Hun gemte hovedet ved sin skulder. Han pressede hende ikke eller prøvede at kærtregne hendes bryster eller hendes hofter, men holdt om hende i en art løs omfavelse. Et øjeblik var det som om hun forsvandt, stille og skjult, med tilbageholdt åndedræt. Så rev hun sig løs. Han lod hende gøre det og så uforstyrret på hende, med en så vurderende mine at hun knap nok genkendte ham. Han klassificerede hende, bedømte hende på en eller anden frygtelig og tilintetgørende måde.

“Være venner,” sagde han.

Hun kunne mærke at hun rystede på hovedet og prøvede at vægre

sig ved at tro på øjeblikket, gøre det reversibelt, en misforståelse. Han betragtede hende. Hun stod lige ved sengen, og det var netop den information hans blik indeholdt, disse to ting, hende og sengen. Han trak på skuldrene som om han ville sige: Det er helt i orden. For hvad er ideen med at være her hvis vi ikke gør det vi er her for at gøre? Så tog han jakken af, en række rolige bevægelser der virkede som om de fyldte værelset. I den krøllede hvide skjorte var han større end nogen-sinde, svedende, helt fremmed for hende. Han holdt jakken ud til siden i strakt arm.

“Se hvor nemt. Nu er det din tur. Begynd med skoene,” sagde han. “Først den ene, så den anden.”

Hun gik over mod badeværelset. Hun vidste ikke hvad hun skulle gøre. Hun gik langs væggen med bøjet hoved, som en person der marcherede i blinde, og gik ind på badeværelset. Hun lukkede døren, men var bange for at låse den. Hun tænkte at det ville gøre ham vred, provokere ham til at gøre et eller andet, ødelægge et eller andet, noget endnu værre. Hun skød ikke slåen for. Hun var fast besluttet på ikke at gøre det medmindre hun hørte ham nærme sig badeværelset. Hun troede ikke at han havde bevæget sig. Hun var sikker, næsten sikker på at han stod lige ved sofabordet.

Hun sagde: “Vær venlig at gå.”

Hendes stemme var unaturlig, så fløjtende og svag at det skræmte hende endnu mere. Så hørte hun ham bevæge sig. Det lød næsten afslappet. Det var en slentren, næsten, og den førte ham hen forbi radiatoren, hvis dæksel raslede en smule, og hen mod sengen.

“Du skal gå nu,” sagde hun, højere denne gang.

Han satte sig på sengen og spændte livremmen op. Det var det hun troede hun hørte, spidsen af remmen der gled ud af stroppen, og så et lille klik af spændetornen mod selve spændet. Hun hørte lynlåsen blive trukket ned.

Hun stod lænet op ad badeværelsesdøren. Lidt efter hørte hun ham trække vejret, en lyd af koncentreret arbejde, nasal og rytmisk. Hun stod og ventede med bøjet hoved, kroppen mod døren. Hun kunne ikke gøre andet end at lytte og vente.

Da han var færdig, blev der en lang pause, så en raslen og flytten rundt. Hun syntes at hun hørte ham tage jakken på. Han kom hen mod hende nu. Hun indså at hun kunne have låst døren tidligere, da han sad på sengen. Hun stod bare og ventede. Så mærkede hun at han lænede sig op ad døren, hans dødvægt, et par centimeter væk, uden at skubbe, stod bare og hang. Hun skød slåen ind i bøjlen, lige så stille. Han stod og trykkede sig, pustende, sank ind mod døren.

Han sagde: “Det må du undskyld.”

Hans stemme kunne næsten ikke høres, den lød nærmest som en stønnen. Hun stod bare og ventede.

Han sagde: “Jeg er virkelig ked af det. Undskyld. Jeg ved ikke hvad jeg skal sige.”

Hun ventede på at han gik. Da hun hørte ham gå gennem værelset og lukke døren bag sig, endelig, ventede hun et helt minut til. Så kom hun ud fra badeværelset og låste hoveddøren.

Hun så alting to gange nu. Hun var der hvor hun gerne ville være, og alene, men intet var det samme. Dumme svin. Næsten alt i værelset havde en dobbeltvirkning – det det var, og den association det fremkaldte i hendes tanker. Hun gik en tur, og da hun kom tilbage, var forbindelsen der stadig, ved sofabordet, på sengen, på badeværelset. Dumme svin. Hun spiste middag på en lille restaurant i nærheden og gik tidligt i seng.

Da hun vendte tilbage til museet den næste formiddag, sad han alene i udstillingslokalet, på bænken midt i salen, med ryggen til indgangen, og så på det sidste maleri i serien, langt det største og måske det mest betagende, det med kisterne og korset, det der hed "Begravelse."

På dansk ved Jørgen Nielsen

Copyright © 2002 by Don DeLillo

"Baader-Meinhof" blev oprindeligt publiceret i *The New Yorker*.